

KOREYS TILINI O‘ZBEK SINFLARIDA O‘QITISHNING AMALIY AHAMIYATI VA MAQSADLARI

Gafforova Iroda

Student of Samarkand state of foreign language

Annatsiya: *Ushbu maqola asosan koreys tilini o‘zbek sinflarida o‘qitishning amaliy ahamiyati va maqsadlari haqida bo‘lib, unda koreys tilini o‘zbek maktablarida ikkinchi til sifatida o‘qitish, koreys tilining o‘rganilish asoslari, maktablarda o‘qitish konsepsiyalari haqida so‘z boradi. Koreys tilining o‘zbek maktablarida o‘qitilishining ahamiyati va istiqbollari haqida batafsil ma‘lumotlar berilgan.*

Kalit so‘zlar: *koreys tili, lingvodidaktik, tinglash, o‘qish, obyektiv va subyektiv ehtiyojlar, lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik kompetensiyalar.*

Ta‘lim maqsadi ijtimoiy-pedagogik va lingvodidaktik tushuncha sifatida koreys tili o‘qitishga tatbiqan quyidagicha ta‘riflanishi mumkin: umumta‘limiy yo‘nalishdagi o‘quv predmetlaridan bo‘lmish koreys tilini o‘rganishga jamiyat va davlatning ijtimoiy buyurtmasi shaklidagi ta‘lim mazmunini belgilash, o‘qitish jarayonini tashkil etish va muayyan natijalarga erishishni oldindan aniqlash vositasidir.

Umumta‘lim maktablarida o‘quvchilarga koreys tili (1) amaliy maqsad, (2) umumta‘limiy maqsad, (3) tarbiyaviy maqsad va (4) rivojlantiruvchi maqsadda o‘rgatiladi.¹

Koreys tili o‘qitishning amaliy maqsadiga erishish yo‘lida umumta‘lim maktab kursida koreys tili o‘rgatishning yakuniy amaliy maqsadi – tinglab tushunish va o‘qish, ya‘ni chet tilda tinglab va o‘qib axborot olishdir. Oraliq amaliy maqsad turlicha talqin etiladi:

I sinfda tinglab tushunish va gapirish amaliy maqsad hisoblanadi;

II-IV sinflarda ham tinglab tushunish va gapirish amaliy maqsad, o‘qish va yozuv og‘zaki nutqda o‘rganilgan til materialini takrorlash va mustahkamlash vositasi;

V-VI sinflarda nutq faoliyati turlaridan tinglab tushunish, gapirish va o‘qish – oraliq amaliy maqsad, yozuv – amaliy vosita;

VII-IX sinflarda tinglab tushunish va o‘qish – amaliy maqsad, gapirish va yozuv – vosita.

Ma‘lumki, har qanday maqsad ehtiyoj tufayli paydo bo‘ladi. Metodik adabiyotlarda ehtiyojni tahlil qilishda ta‘lim sharoitidan kelib chiqib, obyektiv va subyektiv ehtiyojlar farqlanadi.

Obyektiv ehtiyoj:

a) koreys tili o‘rganuvchilarning yoshga oid psixologik xususiyatlari, ona tili, qiziqishlari, koreys tili o‘rganish layoqatlari;

¹ Vitlin J.L. “Chet tillarni o‘qitish va o‘rganishning zamonaviy usullari”, Sankt-Peterburg, 2003 y.

b) koreys tilida nutq faoliyat turlaridan egallanishi lozim bo'lgan bilim, malaka va ko'nikma darajalari;

d) davlat va jamiyat talabidan, ya'ni ijtimoiy buyurtmadan kelib chiqib, o'quvchilarning koreys tilidan bilim, malaka va ko'nikmalariga qo'yiladigan dasturiy talablar haqidagi ma'lumotlar asosida aniqlanadi.

Subyektiv ehtiyoj o'quvchilarning:

a) koreys tili va madaniyatiga munosabatlari;

b) koreys tili o'rganish usullari va strategiyalari;

d) qaysi nutq faoliyat turlari (gapirish, tinglab tushunish, o'qish va yozuv)ni egallashga qiziqishlari haqidagi ma'lumotlar asosida tahlil etiladi.

Obyektiv va subyektiv ehtiyojlar haqidagi tahliliy ma'lumotlar asosida ta'lim maqsadlari aniqlanadi. Ta'lim maqsadlarini aniqlashda o'rganuvchilarning kommunikativ ehtiyojlariga ustuvor ahamiyat qaratish zarur.²

Maqsad – ta'limda umumiy yo'nalish bo'lib, muayyan vazifa(lar)ni hal etish rejasidir. Maqsad deganda, koreys tili va uning sohibi madaniyatini o'rgatish va o'rganishning ongli tarzda rejalashtirilgan natijasi ko'zda tutiladi. Ta'lim maqsadlari ijtimoiy buyurtma – topshiriq bo'lib, har tomonlama rivojlangan shaxsni shakllantirish va tarbiyalashga qaratiladi, u ta'lim mazmuni va unga muvofiq erishiladigan natijani belgilash orqali koreys tili o'qitish tizimini aniqlashtiradi.

Koreys tili o'qitish maqsadlari mazkur tizimining asosiy komponenti sifatida umumta'lim sharoitlari va jamiyat hamda shaxs talabidan kelib chiqib aniqlashib boradi. Maqsad o'z navbatida koreys tili o'qitish mazmuni, tamoyillari, shuningdek, o'qituvchi va o'quvchilarning faoliyat xususiyatlaridan kelib chiqadigan usul va texnologiyalarni belgilaydi.

Koreys tili o'qitishning amaliy maqsadiga erishish yo'lida nutq faoliyatining turlari uchun maxsus mavzular va til materiallari tanlanadi, o'quv vaqtining asosiy qismi ularni o'rganishga bag'ishlanadi, ya'ni mashqlarning aksariyati ushbu nutq faoliyati tur(lar)ida bajariladi. Amaliy maqsadga lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik kompetensiyalarni egallash orqali erishiladi.

Kompetensiya (layoqat, fazilat), ma'lumki, bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy belgilar majmuidan iborat. Kompetensiya tarkibiga kichik konsepsiyalar kiradi.

Lingvistik kompetensiyada lisoniy hodisalarning nutqda qo'llanilishi nazarga olinadi. Sotsiolingvistik kompetensiyada muloqot vaziyati, maqsadi va muloqotdoshlar vazifasiga mos tarzda fikr bildirish olish ko'zda tutiladi.

Pragmatik konsepsiya kommunikativ vaziyatda o'zini tuta bilish (masalan, takroran so'rash, nutqiy va lisoniy murakkablik tug'ilganda undan chiqish olish) layoqatiga taalluqlidir. Pragmatik kompetensiya tarkibidagi diskursiv kompetensiya og'zaki va yozma nutqdagi izchillikni ta'minlashga xizmat qiladi.

² Норимова Г. А. Олий таълимда замонавий таълим тренди-стриминг технологиясининг илмий методик тавсифи //Международный Журнал ИСКУССТВО СЛОВА. – 2021. – Т. 4. – №. 2

Amaliy maqsadning ro'yobga chiqishida hosil qilingan barcha kompetensiyalarning uzviy yaxlitligi (sintezi) ta'minlanadi. Amaliy maqsadning ro'yobga chiqishida o'quvchi ta'lim oladi, tarbiyalanadi va uning shaxsi rivojlanadi.³

Koreys tili o'qitish umumta'limiy maqsadining ro'yobga chiqishida o'rganilayotgan til vositasi orqali foydali hayotiy axborot va til haqidagi yangi sodda ma'lumotlarni o'zlashtirish ko'zda tutiladi. O'quvchining umumiy saviyasini ko'tarish, o'rganilayotgan til va madaniyat haqida yangi ma'lumotga ega bo'lish, muloqot madaniyatini yuksaltirish, aqliy mehnat usullarini qo'llash, fikrlash fazilatlarini rivojlantirish kabilarga erishiladi.

Ushbu maqsadni amalga oshirishda asosan lingvistik, strategik (kompensator), o'quv-kognitiv, diskursiv sifatlar takomillashadi. Boshqa fanlar qatorida koreys tili ham majburiy o'quv predmeti maqomida umumiy ta'lim berish/olishga o'z hissasini qo'shadi. Umumta'lim ob'ekti uchta: til hodisasi, unga oid tushuncha yoki sodda qoida va eng muhimi, koreys tilidagi diskurs mazmuni.

Koreys tili o'qitishning tarbiyaviy maqsadi. O'quvchilarga g'oyaviy tarbiya berish, aqliy mehnat malakalarini singdirish, ularning bilish faolligini oshirish mazkur maqsadning mohiyatini tashkil etadi.

Tarbiyaviy maqsad asosan, ikki yo'l bilan ro'yobga chiqariladi:

(1) bevosita chet tilda salomlashish, xayrlashish, predmet va hodisalarning nomlarini bilish, she'r va ashula aytish, o'yinlar bajarish kabilar, ayniqsa, dastlabki darslarda o'quvchilarga ancha qiziqarli yumush sanaladi;

(2) muloqot chog'ida bir-birlariga odob doirasida munosabat bildirish, xatti-harakatlarini sharhlay olish, audio matn va grafik matnlardan olinadigan axborotlar beqiyos tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi.

Darsdan tashqari o'quv tadbirlarining ham tarbiyaviy ahamiyati cheksiz.

Koreys tili o'qitishning rivojlantiruvchi maqsadi. Didaktikadagi rivojlantiruvchi ta'lim ma'nosi bilan hamohang bo'lib, o'quvchi shaxsining aqliy, hissiy va motivatsion jihatlarini rivojlantirishni ifodalaydi. O'quvchi intellektual va ma'naviy oziqa oladi, nutqiy muloqotda o'z hissiyotini sinab ko'radi, muloqotdosh (o'quvchi, muallim, diktor va boshqa)lar fikrini bilish va o'z fikrini bayon etish orqali uning shaxsi kamol topib boradi.

Ta'lim jarayonida, jumladan, koreys tili o'rganishda me'yordagi lisoniy va nutqiy qiyinchiliklarni yengib o'tish o'quvchi tafakkuri va his-tuyg'ularining rivojlanishini ta'minlaydi. Rivojlantiruvchi maqsadga nutqiy amallar tufayligina erishiladi. Uning umumta'limiy maqsaddan jiddiy farqi shundaki, o'quv ma'lumotlari olish bilan ta'lim fikran bog'lanadi, ma'lumotning mazmuni turli kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ta'lim, jumladan, koreys tili o'rganish shaxs rivojlanishida alohida o'rin egallaydi.

Til psixologik, kommunikativ, funksional va madaniy hodisa bo'lganligi sababli bilish jarayoni uchun o'ta ahamiyatli, chunki u bilmaslikdan bilishga eltuvchi omildir.

³ Vitlina J. L., Moskvina L. V. "Xalqaro konferentsiya. Chet tillarini o'qitish va o'rganishning zamonaviy usullari.

Zh.; "Maktabda xorijiy tillar" 3, M., 2008 yil.

Koreys tilida o'quvchi ikki turda bilim oladi, birinchisi va asosiysi, nutqiy jarayonda ishtirok etish uchun kerakli algoritmik qoidalar va ijtimoiy ahamiyat kasb etadigan o'quvchi hayoti davomida foydali ma'lumotlar. Madaniyatlararo muloqot o'zga xalq mentalitetiga xos belgilar va odatlarni singdirishga xizmat qiladi. Bunda boshqalarning turmush tarzini reklama qilish emas, balki koreys tili sohibining nazari bilan dunyo manzarasiga yangicha qarash va oqibatda, o'z madaniyatini chuqur his qilishga o'rganadi. Umumbashariy va milliy qadriyatlar uyg'unlashuvi sodir bo'ladi. Har qanday ta'limning sifati va samaradorligi maqsadning belgilanishidagi aniqlik darajasiga bog'liq.

Koreys tili o'qitishda amaliy (ustuvor), umumta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlar e'tirof etilgan. Mamlakatimizda ta'limning barcha bosqichlarida koreys tili o'qitishning asosiy maqsadi o'rganuvchilarning ko'p madaniyatli dunyoda kundalik, ilmiy va kasbga oid sohalarda faoliyat olib borishi uchun koreys tilida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdan iborat⁴.

Rivojlangan demokratik davlatlarda to'plangan tajribalar va ayni paytda shiddat bilan o'zgarib borayotgan hozirgi zamon talablaridan kelib chiqib, mamlakatimizda koreys tili kommunikativ faoliyat ko'rsatish, shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyani egallashga mo'ljallangan integrativ yondashuv asosida o'rgatiladi.

Ya'ni boshlang'ich sinflarda koreys tili o'qitish:

- o'quvchilarga Birinchi prezidentimiz ta'biri bilan aytganda «chet tillarning ajib dunyosiga bemalol kirish uchun imkoniyatlarni to'liq ochib berish» va xalqaro standartlar darajasida ta'lim va tarbiya berish;

- har tomonlama barkamol shaxsni shakllantirish, o'quvchining nutqiy va til malakalarini hamda diqqat, idrok, xotira kabi psixologik jihatlarini rivojlantirish;

- o'quvchilarda koreys tilini o'rganishga ijobiy munosabatni shakllantirish, ularda o'zlariga nisbatan ishonch, koreys tili o'rganishdan zavqlanish va faxrlanish tuyg'ularini qaror toptirish⁵;

- o'quvchilarga kichik yoshdan yangi til dunyosiga kommunikativpsixologik moslashishlari uchun sharoit yaratish, koreys tilidan muloqot vositasi sifatida foydalanishga xalaqit beradigan psixologik to'siqlarni bartaraf etish⁶;

- o'quvchilarni koreys tili o'rganish faoliyatiga qiziqtirish va ularda koreys tilidan kommunikativ kompetensiyani egallash mayllarini shakllantirish;

- o'quvchilarda nutqiy imkoniyatlari va ehtiyojlari doirasida koreys tilida og'zaki (tinglab tushunish va gapirish) va yozma (o'qish va yozuv) muloqot qilishning dastlabki sodda ko'nikmalarini shakllantirish⁷ ;

⁴ O'zbekiston Respublikasi uzluksiz ta'lim tizimining Davlat ta'lim standartlari. – Xalq ta'limi. – № 4. – 2013. – B. 4-32.

⁵ Flanagan T. Final Report on the Modern Languages in Primary Schools Initiative. – Dublin. Consultative Management Committee, 2012. – 70 p.

⁶ Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам. Теория и практика. – М.: Филоматис, 2006. – 480. – С. 82. 35

⁷ Пассов Е.И. Цели обучения иностранному языку: учебное пособие. – Воронеж: НОУ «Интерлингва», 2002. – №6. – С.3-6.

– o‘quvchilarni lingvomadaniyatning rangdorligi bilan tanishtirish, ularda turli madaniyatlarga nisbatan samimiy va bag‘rikeng (tolerant) munosabatda bo‘lish xislatini shakllantirish;

– o‘quvchilarni tili o‘rganilayotgan mamlakat(lar)dagi tengdoshlarining dunyosi, folklor va adabiyot namunalari bilan tanishtirish hamda umuminsoniy qadriyatlarni bolalikdan anglashga va hurmat qilishga o‘rgatish;

– o‘quvchilarni o‘rganilayotgan til sohibi yaratgan madaniy merosdan bahramand etish;

– o‘quvchilarda tili o‘rganilayotgan mamlakat xalqlarining fe‘l-atvor, xarakter, odob-axloq me‘yorlari, taomil, rasm-rusum va urf-odatlar haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish;

– tinglab va o‘qib tushunish, fikrni og‘zaki va yozma ifodalash malaka va ko‘nikmalarini egallash jarayonida o‘quvchining avval egallagan ijtimoiy, madaniy, lisoniy va emotsional tajribasini oshirish;

– o‘quvchida aksentsiz talaffuz va istiqbolda o‘z fikrini chet tilda tabiiy nutqqa yaqin darajada ifodalash ko‘nikmalarini shakllantirish uchun mustahkam zamin yaratish⁸, kabi maqsadlarga yo‘naltiriladi. Boshlang‘ich sinflarda koreys tili o‘qitish o‘qituvchi va o‘quvchining maqsaddan natija sari intiluvchi hamkorlikdagi faoliyatdir. Boshlang‘ich ta‘limda maqsaddan natijaga erishish uchun quyidagi vazifalar bajariladi:

– o‘quvchiga ikki turda bilim, ya‘ni nutqiy jarayonda ishtirok etish uchun kerakli til (fonetika, grafika va orfografiya, leksika, grammatika)ga oid algoritmik qoidalar va ijtimoiy ahamiyat kasb etadigan o‘quvchi hayoti davomida foydali bo‘ladigan ma‘lumotlar beriladi;

– o‘quvchi koreys tili sohibining nazari bilan dunyo manzarasiga yangicha qarashga va oqibatda, umumbashariy va milliy qadriyatlarni uyg‘un his qilishga o‘rgatiladi;

– o‘qish va yozish, o‘qish va tinglash, o‘qish va gapirish, tinglash va o‘qish, tinglash va yozish, tinglash va gapirish kabi mashqlar orqali nutq faoliyatining to‘rt turi: tinglab tushunish, gapirish, o‘qish va yozuv malakalari o‘zaro bog‘langan holda rivojlantiriladi.

O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonuni va “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” inson manfaatlarini ustuvorligi, uning zamon talablariga mos holda ortib borayotgan ehtiyoj va qiziqishlari, imkoniyatlarini to‘liq yuzaga chiqarish hamda amalga oshirish uchun barcha shart-sharoitlarni yaratish, o‘z kelayotgan avlodning ongida demokratik qadriyatlarni mustahkamlash, o‘z fikriga, o‘zining qarashlari va qat‘iy grajdanlik (fuqarolik) pozitsiyasiga ega bo‘lgan, har tomonlama yetuk va mustaqil fikrlaydigan shaxsni shakllantirish maqsadida qabul qilingan.

Kadrlar tayyorlash sohasidagi davlat siyosati insonni intellektual va ma‘naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan uzluksiz ta‘lim tizimi orqali har tomonlama barkamol shaxs – fuqaroni shakllantirishni nazarda tutadi⁹.

⁸ Lightbown P.S., Spada N. How languages are learned. – L.: Oxford University Press, 2006. - P. 190. 36

⁹ O‘zbekiston Respublikasining Kadrlar tayyorlash milliy Dasturi. – T.: Sharq, 1997. – 42 b. 37

Bugunga kelib 1-4 sinflar uchun shu yoshdagi bolalarning psixologik-fiziologik o'ziga xosliklarini hisobga olgan o'quv dasturlari va darsliklarni shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi va kompetensiyaviy yondashuvga asosan tanqidiy qayta ko'rib chiqilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrda "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Qarori va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013-yil 8-maydagi 124 sonli Qarori bilan har bir ta'lim bosqichida chet tillarni bilish darajasining aniq mezonlarini nazarda tutuvchi uzluksiz ta'lim tizimining Davlat ta'lim standartlari tasdiqlandi va 2013/2014 o'quv yilidan boshlab respublikada chet tillarni, asosan, koreys tilini o'rganish umumta'lim maktablarining birinchi sinflaridan bosqichma bosqich joriy etildi.

Chet til o'rganish ko'p qirrali ta'limot bo'lib, bu jarayonda inson murakkab psixologik o'zgarishlarni boshdan kechiradi. Jumladan ona tili bilan chet tilini taqqoslash jarayoni yuzaga keladi. Bu jarayonda o'rgatishning turli metod va texnologiyalaridan foydalaniladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida chet til bilan ona tilini taqqoslab o'rgatish samarali natija beradi. Chet til o'rgatish uning metodikasiga oid bilimlarga ega bo'lishni taqozo etadi. Metodika va texnologiyalar chet til o'rganish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.¹⁰

Kichik yoshdagi bolalarga til o'rgatish majburiyat sifatida emas, qiziqarli mashg'ulot tarzida olib borilishi, bir necha samarali usullardan foydalanib dars o'tish ularning kelajakda oladigan bilimlari uchun poydevor bo'lib xizmat qilishi mumkin. Bolalarga chet tillarini o'rganish qanchalar muhimligini tabiiy sharoitlar orqali to'g'ri tushuntirib borilishi darkor.

Umumta'lim o'rta maktablarda koreys tilini boshlang'ich va yuqori sinflar doirasida o'quvchilarni yosh va qiziqishlarini hisobga olgan holda ularning chet tillarini puxta egallashga bo'lgan intilish va xohish-istaklarini to'laqonli yetkazib berishga yordam beradigan innovatsion dars mashg'ulotlari dasturiga tayanib dars soatlarini tashkil qilish o'quvchi-yoshlarga nafaqat koreys tilini balki barcha xorijiy tillarni egallashda yuqori samara beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sattorov T. Bo'lajak chet tili o'qituvchisining uslubiy omilkorligini shakllantirish texnologiyasi (ingliz tili materialida) TDYUI. – T., 2003. B.198

Sayfurov D.M. Kasb-hunar kollejlari o'qituvchilari malakasini oshirish va qayta tayyorlash tizimida masofadan o'qitishning ilmiy-uslubiy asoslari. P.f.n. Diss. – T., 2005.

2. Skripnikova T.I., Zdrovenko E.G., Chalaya E.V. Rossiya Federatsiyasining umumiy ta'lim maktabi uchun koreys tili bo'yicha dastur va uslubiy materiallarni ishlab chiqish (asosiy daraja: asosiy va o'rta maktab). Ussuriysk: UGPI nashriyoti, 2005.

¹⁰ Disterverg A. «Tanlangan asarlar» M. 2006 yil

3. Solovova E.N. Chet tillarni o‘qitish metodikasi. Ma’ruzalarning asosiy kursi // 3-nashr. Moskva: Ta’lim, 2005. B.234
4. Vitlin J.L. “Chet tillarni o‘qitish va o‘rganishning zamonaviy usullari”, Sankt-Peterburg, 2003 y.
5. Vitlina J. L., Moskvina L. V. “Xalqaro konferentsiya. Chet tillarini o‘qitish va o‘rganishning zamonaviy usullari. Zh.; “Maktabda xorijiy tillar” 3, M., 2008 yil.
6. Volkova E. I., 188-sonli maktabda Ying “Chet tilini o‘qitishning nazariy asoslarini rivojlantirishga integratsiyalashgan yondashuv”.
7. Yonsey universitetida yaratilgan “Koreys tili” darsligi. 1-6 qismlari.
8. Нормова Г. А. Олий таълимда замонавий таълим тренди-стриминг технологиясининг илмий методик тавсифи //Международный Журнал ИСКУССТВО СЛОВА. – 2021. – Т. 4. – №. 2.

INTERNET SAYTLARI:

1. <http://ziyonet.uz>
2. <http://never.com>
3. <http://daum.com>
4. www.school.edu.ru
5. www.google.com